

บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของไวรัส Covid 19: กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อด่าง นนทิโย
วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม*

THE ROLE OF MONKS IN PUBLIC WELFARE UNDER THE PANDEMIC OF
COVID 19 VIRUS: A CASE STUDY OF LUANG POR DAENG NANTHIYO'S
ROLE, INTHARAM MONASTERY, SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระเอกลักษณ์ อชิโต, สุภัทรชัย สีสะใบ, พระมหาภคญา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
Phra Ekkalak Achito, Suphratharachai Sisabai, Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad
Raphin Buddhiso

วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม
Wat Intharam Samutsongkham

Corresponding Author E-mail: E-mail: nokthong123456@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 กรณีศึกษาหลวงพ่อด่าง นนทิโย วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม ใช้การศึกษาเอกสาร งานวิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์จากพื้นที่ดำเนินงานในจังหวัดสมุทรสงคราม และเรียบเรียงออกมาเป็นบทความวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในด้านสาธารณะสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือประชาชน ชุมชน และสังคม ได้เป็นอย่างดี ด้วยว่าวัดมีทุนทางสังคม และมีศักยภาพในการช่วยเหลือ (ทาน) การเสียสละ (จาคะ) การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังกรณีหลวงพ่อด่างได้จัดมอบหน้ากาก เจล จัดมอบเครื่องบริโภคอาหาร เครื่องยังชีพ ตั้งตู้เย็นปันสุข การจัดตั้งโรงทาน มอบทุนช่วยเหลือแก่ประชาชน วัด พระสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาทั้งในระดับพื้นที่ คือวัดและชุมชน และในระดับอำเภอ จังหวัดสมุทรสงคราม และระดับชาติ อันหมายถึงการสนองนโยบายสมเด็จพระสังฆราชในการตั้งโรงทานเพื่อช่วยประชาชน และจัดมอบสิ่งของเครื่องใช้ อาหาร ข้าวสาร ตู้ปันยาฆ่าเชื้อ แก้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โรงพยาบาลอัมพวา เพื่อสนับสนุนการบริหารภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ให้ผ่านพ้นไปได้ ธรรมชาติ เยียวยาจิตใจ การพบปะ พูดคุย เยี่ยมบ้าน การบรรยายธรรม ออนไลน์ นับเป็นอีกบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์กับการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในประเทศไทย

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์; หลวงพ่อด่าง นนทิโย วัดอินทาราม; การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19

* Received June 25, 2020; Revised August 6, 2020; Accepted September 22, 2020

Abstract

This article aimed to study the roles of Monks in Samut Songkhram Province. Under the pandemic situation of the Covid 19 virus: a case study of Luang Por Daeng Nanthiyo, Intharam Monastery, Samut Songkhram Province using the study of document, research papers, participatory observation and interviews from operating areas in Samut Songkhram Province. And compiled into a spatial study article. The study was found that Monks still had an important role in managing public welfare work. helping people, communities and societies under good circumstances with the reason that the monastery is the social capital and has the potential under the concept of sharing, helping (dāna), sacrifice (cāga), for benefit the public. In the case of Luang Por Daeng Nanthiyo's role, he has given the masks, gel, food, subsistence, Pan Suk(happiness sharing) refrigerator, almshouse, to provide funds to help the people, monasteries, Monks, Government agencies, Educational institutions at the local level which are monasteries and communities and at the district of Samut Songkhram Province and national level which meant the responsiveness to the Supreme Patriarch's policy of setting up the almshouses to help the people and to donate supplies, foods, rice, disinfecting spray, cabinet for Mahachulalongkornrajavidyalaya University and Amphawa Hospital to support the administration under the situation of Covid 19 to get through Dhamma Dana, healing, meeting, visiting home, online Dhamma lecture was one of the roles of monks and public work in Thailand.

Keywords : The role of monks in public work; Luang Por Daeng Nanthiyo; Intharam Temple, the spread of the Covid 19 Virus

บทนำ

วันฉัตรมงคล 4 พฤษภาคม 2563 เป็นวันครบรอบ 1 ปี พิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลปัจจุบัน และวันฉัตรมงคล ได้เดินทางไปยังวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม เพื่อแจกเครื่องอุปโภค บริโภค ภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ในกิจกรรม “พระสงฆ์อัมพวากับการสังเคราะห์ประชาชน” ของหลวงพ่อแดง นนทิโย กับบทบาทของพระสงฆ์ในสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก จึงเป็นที่มาของบทความถอดความรู้จาก

พื้นที่จริงของพระสงฆ์กับบทบาทการทำงานสงเคราะห์ประชาชน พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผ่านวิถีเกษตรวิถีธรรม ดังปรากฏข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม” (พระครูพิศิษฐ์ฯ, 2560) และงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” (พระครูพิศิษฐ์ฯ, 2563) และบทความเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ : กรณีศึกษาหลวงพ่อแดง วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม” (พิเชฐ ทั้งโต และคณะ, 2561) เช่น การปลูกส้มโอ ที่ได้ผลผลิตต่อผลต่อไร่ ในจำนวนที่มากและได้ผลผลิตที่สมราคา การปลูกลิ้นจี่ ที่ได้มาตรฐานการปลูกและราคา ซึ่งเป็นการเข้าไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตผ่าน “ทำ” คือนำทำ พาทำ และส่งเสริมให้ทำรวมทั้งจัดเทศกาลชิมส้มโอ เทศกาลลิ้นจี่เมืองแม่กลอง นับหนึ่งเป็นการเข้าไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนภายใต้สถานการณ์การปกติ ทั้งหมดเป็นบทบาทที่หลวงพ่อแดงทำนับแต่อดีตเชื่อมจนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อสถานการณ์ใน พ.ศ.2563 ที่ทั่วโลกกำลังประสบภัยโรคระบาด ที่เรียกว่าโควิด 19 ทำให้พระสงฆ์ต้องมีการะงันและเพิ่มบทบาทเข้ามาอีก คือการสนองนโยบายรัฐ สนองนโยบายคณะสงฆ์ในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ให้ความช่วยเหลือสังคมส่วนรวมด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานการณ์นี้ทุกคนตกเป็นผู้ประสบภัยจากโควิด 19 ทั้งสิ้นไม่จำกัดว่าต้องเป็นใคร แต่เมื่อพระสงฆ์เอง มีทุนทางสังคม ทุนทางความเชื่อจึงได้เข้าไปมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมและชุมชนมากขึ้น ภายใต้แนวคิดบำเพ็ญประโยชน์ ทำงานเพื่อส่วนรวม บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ทำงานเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า ให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชนและสังคม (สังคหวัดธุ) ญาติโยมที่อุปถัมภ์วัดและพระพุทธศาสนา มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน การช่วยเหลือจึงคืนกลับและส่งผลเป็นความช่วยเหลือเพื่อคนอื่นในสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งจะได้นำมาแบ่งปันและเขียนถึงเป็นลำดับไป

บทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์

แนวคิดเรื่องพระสงฆ์กับชุมชน อาจมีประเด็นโต้แย้งว่า ไม่ใช่กิจสงฆ์ ทำให้เกิดกระแสพิพากษ์ 2 แนว (1) พระสงฆ์ควรมุ่งหน้าไปนิพพานตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าวางไว้ (2) พระสงฆ์ไม่ควรทิ้งประชาชนและสังคมไว้ข้างหลัง แต่เมื่อพิจารณาแนวคิด ทาน ที่แปลว่าการให้ แนวคิดเรื่อง จาคะ แนวคิด สังคหะวัตถุ อาจตีความได้ว่า พระพุทธศาสนาเปิดโอกาสให้เกิดการช่วยเหลือสังเคราะห์กันใน 2 สถานคือให้หลักการแนวคิดที่เรียกว่าธรรมทาน ให้แนวคิด วิธีการ หลักการดำเนินชีวิต ภายใต้สถานการณ์ Covid 19 พระสงฆ์จึงออกมาพูด มาให้กำลังใจ ให้คนใช้ขันติธรรม ใช้ความอดทนเพื่อผ่านวิกฤติ เหล่านี้ไปด้วยกัน สอนให้เสียสละแบ่งปันวัตถุทาน (ทาน-เมตตา-จาคะ) เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกัน

ผ่านวัตถุสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค หากตีความนี้จะยืนยันได้ว่า ไม่ผิดพลาดในการช่วยเหลือประชาชน เข้าทำนองช่วยกันดี ดีทุกคน ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน เมื่อสืบค้นงานเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์จะมีงานวิจัยจำนวนมาก อาทิ “โครงการศึกษาขององค์ความรู้ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” (วุฒินันท์ กันทะเตียน, 2563) “บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสุขสงเคราะห์” (พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ, 2562) หรือในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง (พระครูบูรพาวิชราภรณ์ (น้ำเพชร มหาลาภ), 2559) ในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ในอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง” (พระครูวิสุทธิพัฒนวิธาน (วิชัย อิสสรโร), 2559) หรือในงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภาศธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสสร)” (สืบพงษ์ ธรรมชาติและพระครูอรุณสิงหธรรม, 2558) จากงานวิจัยที่สำรวจพบและยกมาจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทมาตลอดนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันตามหลักฐานที่ปรากฏในงานวิจัยสอดคล้องกับพุทธพจน์ประโยคที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่...” (วิม.ไทย)4/32/40-เรื่องส่งพระอรหันต์ 60 รูป ไปประกาศศาสนา) หลักการนี้คือบาทฐานในการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวมภายใต้แนวคิดสาธารณสุขสงเคราะห์ และที่สำคัญแนวคิดเรื่องทาน การเสียสละ แบ่งปัน สังคหวัตถุ ล้วนเป็นฐานในการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ด้วยเช่นกัน

เมื่อศึกษาถึงสถานการณ์ไวรัส Covid 19 ในส่วนของประเทศไทยข้อมูลพบว่า ณ วันที่ 4 พฤษภาคม 2563 ยืนยันว่า มีผู้ติดเชื้ออยู่ที่ 2, 987 คน และรับการรักษาหายแล้ว 2, 740 คน และมียอดเสียชีวิต จำนวน 54 คน เป็นอันดับที่ 54 ของโลก ในส่วนของทั่วโลก ยอดผู้ติดเชื้อรวม 3, 422, 608 คน กำลังรักษา 2, 094, 032 คน รักษาหายแล้วอยู่ที่ 1, 085, 263 คน ยอดผู้เสียชีวิตรวมทั่วโลก 243, 313 คน ซึ่งสถิติอันดับ 1 ของโลกอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ที่มียอดรวมจำนวน 1, 177, 784 และเสียชีวิตจำนวน 68, 442 อันดับ 2 ประเทศสเปนยอดผู้ติดเชื้อจำนวน 218, 011 คน และเสียชีวิต 25, 428 คน และอันดับ 3 อิตาลี ยอดผู้ติดเชื้อ 211, 938 คน และเสียชีวิต 29, 079 คน โดยรวมจากสถิติและงานวิจัยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 ยังอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติได้ดังปรากฏข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง “รายงานผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): ผู้ป่วยรายแรกของประเทศไทยและนอกประเทศจีน” (อนุตรา รัตนนราทร, 2563) หรือในงานวิจัยนานาชาติ เช่นงานของ Shan-Lu Liu and Linda Saif (2020) เรื่อง *Emerging Viruses without Borders: The Wuhan Coronavirus* ที่สะท้อนผล

การศึกษาว่า โควิดไวรัสที่เพิ่งเกิดขึ้นในห้วงประเทศจีนอ้างว่าอย่างน้อยสองชีวิต ณ วันที่ 17 มกราคม 2020/2563 และติดเชื้อหลายร้อยถ้าไม่นับพันคน สถานการณ์ดังกล่าวได้รับความสนใจจากนานาประเทศรวมถึงชุมชนไวรัสวิทยา ในงานวิจัยของ Peng Shao (2020) เรื่อง *Impact of city and residential unit lockdowns on prevention and control of COVID-19* ที่ให้ผลการศึกษาผ่านการจัดการซึ่งให้ผลลัพธ์: การดำเนินการตามมาตรการเพื่อล็อกเมืองนำไปสู่อัตราการตายที่สูงขึ้นในเมืองเหล่านี้เนื่องจากความคล่องตัวลดลง ยิ่งไปกว่านั้นการใช้ระบบล็อกเมือง พร้อมกับการเพิ่มเติมโรงพยาบาลทำให้การรักษาดีขึ้นและลดอัตราการเสียชีวิต ในงานวิจัยของ Tian et al. (2020) เรื่อง *A Mathematical model for simulating the phase-based transmissibility of a novel coronavirus* ที่ศึกษาวิธีการการกระจายตัวของไวรัสผ่านแบบจำลอง RP เพื่อประเมินการส่งผ่านของ SARS-CoV-2 ผลลัพธ์: ค่า R_0 ประมาณ 2.30 รวมทั้งงานของ Jianhong et al. (2020) เรื่อง *Nowcasting and forecasting the potential domestic and international spread of the 2019-nCoV outbreak originating in Wuhan, China: a modelling study* ที่ใช้แบบจำลองการเปรียบเทียบ meta-population ที่ไวต่อการสัมผัสถูกนำมาใช้เพื่อจำลองการแพร่ระบาดของโรคในเมืองใหญ่ ๆ ในจีน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย Shi et al. (2020) เรื่อง *Preliminary estimation of the basic reproduction number of novel coronavirus (2019-nCoV) in China, from 2019 to 2020: A data-driven analysis in the early phase of the outbreak* งานวิจัยของ Said Nadeem (2020) เรื่อง *Coronavirus Covid-19: Available Free Literature Provided by Various Companies* ในผลการศึกษาของ European Centre for Disease Prevention and Control (2020) เรื่อง *Novel coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: increased transmission in the EU/EEA and the UK* งานวิจัยของ Shulin et al. (2020) เรื่อง *Single-Virus Tracking: From Imaging Methodologies to Virological Applications* และงานของ Hui et al. (2020) ในเรื่อง *Can Chinese Medicine Be Used for Prevention of Corona Virus Disease 2019 (COVID-19) ? A Review of Historical Classics, Research Evidence and Current Prevention Programs* ในภาพรวมของงานวิจัยที่สะท้อนผลเป็นภาวะของการศึกษาผลการดำเนินการเฝ้าระวังต่อผลการกระจายตัวของไวรัสในประเทศจีน อิตาลี และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการแสวงหาความรู้เป็นมาตรการในการป้องกัน การสร้างแบบจำลองเป็นความรู้เกี่ยวกับมาตรการและการป้องกันการกระจายตัวของไวรัส ซึ่งทั้งหมดเป็นภาพรวมที่เกิดขึ้นในประชาคมโลกที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้สถานการณ์ไวรัสจึงยังคงเป็นปรากฏการณ์ของโลก ที่อยู่

นอกเหนือการควบคุมและคาดเดาได้ ดังนั้นพระสงฆ์จึงยังต้องทำหน้าที่และมีบทบาทต่อสังคมเพิ่มเข้าไปอีก ซึ่งในสถานการณ์ปกติทำและดำเนินการอยู่แล้ว แต่เมื่อมีภาวะฉุกเฉินเข้ามาจึงต้องทำเพิ่มขึ้น มากขึ้น ซึ่งจะได้ศึกษาและนำเสนอลำดับต่อไป

พระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19

ในยุคข้อมูลข่าวสารทางสื่อสาธารณะ TV หนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์ชนิดอื่น ๆ ทั้ง Facebook Line YouTube จะเห็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในสังคมไทย และสังคมภาพกว้าง และกลุ่มสมาชิกในสังคมและศาสนา ก็คือพระสงฆ์และชาวพุทธได้ออกมาให้ความช่วยเหลือกันในแนวทางและวิธีการต่าง ๆ การที่คณะสงฆ์มีภาระงานในหลายด้าน โดยหนึ่งในนั้นคือ งานสาธารณะสงเคราะห์เป็นการเข้าไปสงเคราะห์ประชาชนโดยพระสงฆ์และวัดในพระพุทธศาสนา รวมทั้งการที่มหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์ระดับบริหารได้มีคำสั่ง และมาตรการในการให้วัดในพระพุทธศาสนาได้เข้าไปมีบทบาท จึงทำให้เห็นพระสงฆ์ที่มีฐานของวัดตั้งอยู่ในชุมชนกว่า 4 หมื่นวัด ทั่วประเทศ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกโรงทาน จัดทำอาหารแจก รับบริจาคเพื่อช่วยเหลือส่งต่อไปยังประชาชนในวงกว้าง จากภาพข่าวที่ปรากฏ สะท้อนให้เห็นได้ว่าพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทกับสังคม ชุมชน และประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบากนี้ด้วยอย่างเข้มแข็งและชัดเจน

บทบาทของหลวงพ่อด่าง นนทิโย วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม กับงานสาธารณะสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19

ถามว่าทำไมต้องเขียนถึงวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม ด้วยผู้เขียนเดินทางมาร่วมงานและสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในบทบาทของพระสงฆ์และวัดกับการทำงานเชิงชุมชนพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำงานเชิงพื้นที่ การที่วัดตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศไทยกว่า 4 หมื่นวัด และวัดยังคงทำงานเชิงชุมชนแบบนี้ในระดับพื้นที่ทุกวัด ซึ่งเท่ากับว่าวัดทำงานกับชุมชน 1 พันคนโดยประมาณ ก็เท่ากับว่าวัดทำงานให้กับชุมชนดูแลคนกว่า 40 ล้านคนทั่วประเทศ ข้อมูลนี้ย่อมชี้ชัดได้ว่าหน่วยของวัดมีบทบาทต่อการสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนอย่างสำคัญ เมื่อมาเห็นหลวงพ่อด่าง หรือพระครูพิศิษฐ์ประชาณาท ที่ศึกษาระดับปริญญาเอก และอีกตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดอินทาราม รวมทั้งเป็นรองเจ้าคณะอำเภอ ได้สนองนโยบายคณะสงฆ์ด้วยการทำงานเชิงรุก เพราะจากที่เห็นเชิงประจักษ์พบว่า หลวงพ่อด่าง ทำงานเชิงชุมชนอย่างได้ผล ด้วยแนวคิดพระสงฆ์ที่ทำงานเพื่อชุมชน สังคม และทำงานให้กับพระพุทธศาสนา สิ่งที่ท่านทำปรากฏใน

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” (พระครูพิศิษฐ์ กระจ่าง, 2563) ซึ่งเป็นข้อมูลที่แท้จริงในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์ และในเขตจังหวัดของท่าน โดยนำสิ่งที่ทำอยู่มาเป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทำจริง ขับเคลื่อนจริงภายใต้แนวคิด “มีส่วนร่วม-สามัคคีธรรม” ทั้งผลการวิจัยนี้ได้นำพุลเกล้าถวายแด่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงทราบด้วย ดังนั้นเรื่องการทำงานที่ยกมาเล่า จึงยืนยันได้ว่าท่านทำงาน เพื่อสังคมและส่วนรวมจริง เพื่อพระพุทธศาสนาจริงแล้วในสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งเกิดขึ้นมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2562 (2019) เนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบันท่านทำอะไร จากการติดตามข้อมูล ทั้งเอกสาร ภาพข่าว และการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล ถอดบทเรียนเชิงพื้นที่ จะพบว่าหลวงพ่อดัง นนทิโย เป็นตัวแทนของวัดและคณะสงฆ์ ที่สื่อให้เห็นว่าวัดและคณะสงฆ์มีประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในฐานะที่ความหิวเป็นโรค ความทุกข์เป็นสภาพที่ทนได้ยาก และท่านก็บำบัดโรคแห่งความหิว ทุกข์ทางกาย ให้เบาบางภายใต้สถานการณ์การแพร่ของไวรัสโควิด 19 ได้ ในบทบาทที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำมาจำแนกอธิบายเป็นลำดับได้ คือ

1.บทบาทในระดับวัดบทบาทในระดับชุมชน การที่หลวงพ่อดัง นนทิโย ในนามวัดอินทารามได้เข้าไปช่วยเหลือประชาชนชาวบ้านในเขตชุมชนของตนเอง เหมือนในวันนี้ (4 พฤษภาคม 2563) คณะผู้เขียนได้เข้าร่วมกิจกรรมและสังเกตการณ์พบว่า ได้มีการคัดกรองในการช่วยเหลือ โดยเน้นที่กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง มีภาวะยากลำบากในการช่วยเหลือตนเอง จึงเข้าไปช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้หรือประสบกับความยากลำบากเหล่านั้น ดังที่ผู้เขียนร่วมสังเกตเห็นในวันนี้ ท่านได้มอบสิ่งของและกล่าวให้กำลังใจแก่ผู้รับว่า “..ยายเราจะสู้โควิดไปด้วยกัน..” (หลวงพ่อดัง นนทิโย, 2563) ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ญาติโยมเลี้ยงพระมานานแสนนาน ถึงวาระที่พระจะต้องเปิดโรงทานเลี้ยงโยมบ้าง บ้านต้องอยู่ได้ วัดต้องอยู่ดี ยุคโควิด 19” เมื่อไม่สามารถลงพื้นที่ได้ก็มอบหมายบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น พระในวัด ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของวัดอินทาราม เช่น นายศราวิช ดั่งสีทอง ปลัดอาวุโส นายณัฐวัชร วรรณสกุล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 นาย นิพนธ์ เงินคงพันธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านตำบลคลองเหมืองใหม่ อสม. รวมพลังบรรดา คำนวณโควิดนำข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำดื่ม นม ลงพื้นที่ แจกประชาชนภายในสวนหมู่1 ตำบลเหมืองใหม่ จ.สมุทรสงคราม เป็นต้น (วัดอินทาราม, 2563) ดังนั้นจากข้อมูลที่พบจะเห็นว่าการจัดมอบสิ่งของให้แก่ผู้สูงอายุเหล่านี้สะท้อนแนวคิดในเรื่องการช่วยเหลือที่จะส่งเสริมการบรรเทาความยากลำบากในเบื้องต้น ด้วยสิ่งของสิ่งใช้ อาหารอุปโภค

บริโศค เครื่องยังชีพ มีการช่วยเหลือสงเคราะห์พระสงฆ์และวัดในเขตปกครอง เพื่อให้วัดเหล่านั้นไปช่วยเหลือและสงเคราะห์ประชาชนในเขตวัดอีกชั้นหนึ่ง

ภาพที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม กรณีหลวงพ่อด่าง วัดอินทารามกับการส่งเคราะห์ชุมชนในสถานการณ์โควิด 19
ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

จากภาพ 1 คณะผู้เขียนได้เก็บข้อมูลและร่วมสังเกตการณ์ในพื้นที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน จัดมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ที่ได้รับความยากลำบากในสถานการณ์โควิด 19 นี้ ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพลักษณ์พระสงฆ์กับการทำงานสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาตามที่ท่านให้ข้อมูลไว้ว่า

วัดมีที่ เราจึงลงมือทำ แล้วทุนทั้งหลายก็จะตามมา วัดไม่มีสตางค์ แต่พอลงมือทำประกาศว่าจะทำโรงทานช่วยชาวบ้าน ข้าวสารก็ตามมา ไส้ลมมาไม่ขาดสายต่อเนื่อง วัดอินทารามทำมากกว่า 40 วันแล้ว ทุนยังไหลมาอย่างต่อเนื่อง ถ้าไม่ทำ ทุนก็ไม่ไหลมา ทุนก็ไม่วิ่งมา เราต้องมีความอดทนต่อความลำบาก ทนต่อความเจ็บใจ ทนต่อความตรากตรำ ใครว่าอย่างไรรักยืมไว้ ก่อน ต้องมีทีม ปัจจุบันนี้พระสงฆ์ต้องทำงานเป็นทีม อาตมาเป็นรองเจ้าคณะอำเภอ ก็จาริกไปเยี่ยมทุกวัดที่ตั้งโรงทาน ไปให้กำลังใจเขา (พระครูพิศิษฐ์ประจันต, 2563)

2. บทบาทในระดับเขตปกครอง/จังหวัดสมุทรสงคราม คือการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนสงเคราะห์ทั้งในส่วนงบประมาณสนับสนุน หน้าที่การอนามัย เจลล้างมือ และอื่น ๆ ที่จะเป็นการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกสนับสนุนให้เกิดขับเคลื่อนในทางการจัดการ เช่น (1) มอบหน้ากากอนามัย เจล ให้กับโรงพยาบาลนภากาศ (2) โรงพยาบาลอัมพวา (3) โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า (4) เรือนจำกลางสมุทรสงคราม (5) การจัดมอบ

เครื่อง อุปกรณ์ฆ่าเชื้อ covid-19 แก้วโรงพยาบาลอัมพวา (5) สถานีตำรวจอัมพวา และหน่วยราชการอื่น ๆ อีกจำนวนมาก ทั้งหมดเป็นการเข้าไปมีบทบาทในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ในเขตอำเภอ ในเขตจังหวัดสงครามที่จะแสดงออก และเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการสังคมในด้านสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งอาจเป็นภาพลักษณ์เชิงปัจเจก แต่อีกนัยหนึ่งเป็นตัวแทนของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม ที่ส่วนใหญ่ก็ดำเนินกิจกรรมโครงการให้แก่วัดและพระสงฆ์ในเขตอยู่แล้ว แต่ความชัดเจนเป็นไปเพื่อส่วนรวมและสังคมในภาพกว้างดังที่ท่านสะท้อนคิดว่า

คำปรารภของพระเทพเวที รก.เจ้าคณะภาค 6 โควิด 19 เป็นช่วงที่เปิดโอกาสให้สังฆะได้แสดงศักยภาพ ถ้าพระสงฆ์วัดใดรูปใด ยังเป็นเจ้าอาวาส นั่งเฉย เมินเฉย เป็นจำเลย ไม่ได้ คณะสงฆ์สมุทรสงคราม โดยเจ้าคณะจังหวัด ร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และวัด โดยท่านดำริว่าทางบ้านเมืองมี 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ สมุทรสงครามเราจึงดำริจัดตั้ง 1 ตำบล 1 โรงทาน ปัจจุบันสมุทรสงคราม มี 23 โรงทาน ที่จะเปิดช่วยเหลือคนยากไร้ คนตกงาน คนไม่มีอาหาร จากตำบล 23 ตำบล คนตกงาน คนไม่มีข้าวสารอาหารแห้ง วัดคณะสงฆ์มหานิกาย 19 วัด และคณะสงฆ์วัดธรรมยุติกาย 1 แห่ง รวมทั้งเจ้าอาวาสในเขตสมุทรสงครามอีก 1 วัด ถึงเวลาแล้วที่พระสงฆ์จะนั่งนอนใจอยู่ไม่ได้ ชาวบ้านเลี้ยงเรามาตราบนานเป็นเวลาร้อยปี ถึงเวลาแล้วที่พระสงฆ์จะต้องคิดที่ช่วยโยม จะต้องเลี้ยงโยม ให้อยู่ดีมีสุข มั่งมีศรีสุข จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ และวัด รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด ร่วมมือร่วมใจ ในนามบ้าน วัด โรงเรียน บวร ราชการ จับมือก้าวผ่านโควิดไปด้วยกัน (พระครูพิศิษฐ์ประจักษ์, 2563)

ภาพที่ 2 หลวงพ่อแดง วัดอินทารามกับการสังเคราะห์ชุมชนในสถานการณ์โควิด 19 มอบตู้ปลอดเชื้อหน่วยงานราชการโรงพยาบาลอัมพวามูลค่ากว่า 2 หมื่นบาท
ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

3. บทบาทในภาพกว้าง/หน่วยงานรัฐ/มหาวิทยาลัย/และประเทศชาติ หมายถึง บทบาทหลวงพ่อแดง นนทียโ ในฐานะตัวแทนของพระสงฆ์ชาวพุทธจังหวัดสมุทรสงครามได้แสดงออกและมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการสนองดำริสมเด็จพระสังฆราช ในการจัดตั้งโรงพยาบาลที่วัดอินทาราม และนำผลการดำเนินงานกราบเรียนสมเด็จพระสังฆราชทราบด้วย และได้รับมอบเครื่องอุปโภคบริโภคจากสมเด็จพระสังฆราช ห้ทั้งนำมาจัดมอบต่อให้แก่วัดต่าง ๆ แก่คณะสงฆ์ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในชุมชนที่วัดตั้งอยู่

สมเด็จพระสังฆราชมอบข้าวสารมา 100 ถุง ก็นำไปจัดแจกต่อให้กับวัดที่ตั้งโรงพยาบาล แล้วก็บอกว่ามาให้กำลังใจ น่าดีใจ ไปบางวัด พอประกาศออกไป มีข้าวสารกว่า 1 พันถุง มารอไว้แล้ว ถ้าคิดถุงละ 100 บาท ก็ 1 แสนแล้ว เพราะฉะนั้นมีที่ มีทุน มีทีม มีความอดทน มีทำ (ลงมือทำจริง/ธรรม) พระสงฆ์ต้องทำงานเป็นทีม ข้างเก่งคนเดียว ข้างยิ่งใหญ่คนเดียว ข้างดังคนเดียว ต้องทำงานเป็นทีม ต้องแบ่งงานกันทำ ต้องใช้คนให้ถูกกับงานด้วย (พระครูพิศิษฐ์ประทาน, 2563)

มีการจัดมอบเครื่องมือทางการแพทย์ หรือเครื่องมือช่วยป้องกันการขยายตัวการแพร่เชื้อแก่ภาครัฐ เช่น มอบตู้ปลอดเชื้อแก่โรงพยาบาลอัมพวา มูลค่ารวม 2.8 หมื่นบาท ซึ่งจะคัดกรองผู้มาใช้บริการภายในโรงพยาบาลด้วยเป็นที่สาธารณะและต้องรองรับคนหมู่มาก มอบตู้ปลอดเชื้อมูลค่า 2.8 หมื่น ให้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อคัดกรองบุคลากร หรือบุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย รวมทั้งนิสิตที่ใช้ชีวิต ฉันทักภายในมหาวิทยาลัยจำนวนหลายร้อยรูป ไปจนถึงหลายพันรูปในสถานการณ์ปกติ สนับสนุนเครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานีจัดตั้งโรงพยาบาล เครือข่ายนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์จัดตั้งโรงพยาบาล เป็นต้น รวมไปถึงการสนับสนุนชุดเวชภัณฑ์ เช่น หน้ากากอนามัย เจล แอลกอฮอล์ ล้างมือเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบรรเทาแก่หน่วยงานราชการการดังที่ยกมาเป็นต้น เป็นต้น

ภาพที่ 3 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประทานสิ่งของพร้อมปัจจัยแก่วัดอินทาราม โดยมอบให้ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ เลขาธิการ
สมเด็จพระสังฆราชเป็นผู้มอบสิ่งของพร้อมปัจจัยเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ
จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019 (COVID-19)
ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

จากภาพ 3 สะท้อนบทบาทของหลวงพ่อดังต่อการทำงานเพื่อสังคมส่วนร่วมใน
ภาพกว้าง ที่นอกเหนือจากพื้นที่ของท่านเอง คือจังหวัดสมุทรสงคราม มีการสนับสนุน
งบประมาณในการจัดตั้งโรงทานในเขตจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี ผ่านเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชนหลวงพ่อดัง วัดอินทาราม การจัดมอบเครื่องฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อไวรัส เครื่อง
อุปโภคบริโภค ข้าวสารอาหาร และงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา รับเครื่องอุปโภคบริโภคในนามสมเด็จพระสังฆราช
และนำไปจัดมอบให้แก่วัดในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

4. บทบาทในยุทธศาสตร์เชิงระบบความมั่นคงของอาหาร คือความอยู่รอดของ
สถานการณ์หลังโควิด มีคำทำนายและการสร้างปรากฏการณ์แนวสังคม Normal Life หลัง
สถานการณ์ปกติ จะเกิดปรากฏการณ์ใหม่ภายใต้วิถีเดิม ท่านได้เสนอแนวทางภายใต้กรอบ
งานของวัด คือการปลูกผัก ท่านให้แนวคิดที่ข้าวสารมี แต่กับข้าวไม่มี จะทำอย่างไร จึง
ส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ สร้างความมั่นคงของห่วงโซ่อาหาร โดยใช้วัดอินทาราม
เป็นแปลงเกษตรสาธิต เพื่อทดลองและสร้างเครือข่ายความมั่นคงทางอาหารเพื่อเป็นแก้ไข
สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ในขณะนี้ดังบทสะท้อนคิดของท่านว่า

นับจากนี้อีก 2-3 เดือน เราจะต้องอดทนต่อความลำบาก โควิดหายไป โคตรจะมาแทนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ และวัด ร่วมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด ร่วมมือร่วมใจ ในนามบ้าน วัด โรงเรียน บวร ราชการ จับมือก้าวผ่านโควิดไปแล้ว ตอนนี้เรากำลังดำเนินการปลูกผัก วัดที่มีที่ดินจะปลูกผัก เอาผักไปไหน คือเอาไปแจก เพราะอีกสองสามเดือนข้างหน้า โควิดจะหายไปจากประเทศไทย แต่โคตรจะมาตามมา คนจะตกงานเป็นล้าน ๆ จะไปไหน ต้องมาวัด วัดจะทำอย่างไร ข้าวสารมีกับข้าวไม่มี ก็ไปไม่ได้ เรามีผัก เรามีน้ำพริก ปลา ร้า จิ้มกันไปได้ ก็ไปได้ สมุทรสงคราม เราไปก้าวถึงระดับที่ 2 แล้ว นายอารมณ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังมาศึกษางานของวัดอินทาราม และเอางานปลูกผักปลอดสารพิษ พุทธเกษตร และนำไปเป็นต้นแบบปลูกผักที่พุทธมณฑลด้วย (พระครูพิศิษฐ์ประชาณถ, 2563)

ภาพที่ 5 การทำสวนพุทธเกษตรเพื่อรองรับสถานการณ์โควิด 19 ภายใต้แนวคิด
“ความมั่นคงของอาหาร” ภายในวัดอินทาราม
ที่มา: วัดอินทาราม (2563)

จากภาพที่ 5 บทบาทของหลวงพ่อดัง นนทียะ วัดอินทาราม ได้มีการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวภายใต้แนวคิดพุทธเกษตร ที่เน้นการปลูกผักปลอดสาร เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารสำรอง หรือสร้างความมั่นคงทางอาหารให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนและสังคมในสถานการณ์ที่ยากลำบากนี้ เพื่อรองรับความเสี่ยงหากสถานการณ์ยังไม่คลี่คลายวัดและชุมชนก็ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองได้ รวมทั้งอาจส่งต่อไปสู่ชุมชน สังคมในภาพกว้างได้

5. บทบาททางด้านจิตวิญญาณ การสร้างขวัญกำลังใจ โดยปกติพระสงฆ์จะทำหน้าที่ในการให้ 2 ส่วนคือ วัดอุทาน คือจะทำหน้าที่ในการให้ (ทาน) เป็นสิ่งของ สิ่งใช้เครื่องอุปโภค บริโภคคือการยังชีพดำรงที่ยกมาในตอนต้น กับอีกส่วนหนึ่งคือการให้ ธรรมะ ที่เรียกว่า “ธรรมทาน” คือการให้ความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา การปรับตัวภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ทั้งความรู้ในการปฏิบัติตนป้องกันโรคภัยด้วย กรณีหลวงพ่อดัง นนทียะ ในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่งเสริม “เยียวยา” ให้กำลังใจ ตามแนวคิด “ธรรมทาน” ด้วย คือการให้แนวคิด สอน ให้

กำลังกำลังใจ เยี่ยมบ้าน พบปะ พูดคุย ที่นอกเหนือจากการให้เครื่องยังชีพ (วัตถุดิบ) คือให้ ธรรมทาน คำสอน ความคิด สู่การสร้างขวัญและกำลังใจ ซึ่งในปรากฏในกิจกรรมที่ท่านทำ ด้วย เช่นเมื่อไปสังเกตด้วยตัวผู้เขียนเอง ประโยคที่ได้ยินผ่านหูเช่น “ยายเราจะสู้โควิดไปด้วยกัน” เป็นการสอนเรื่องความอดทนในสถานการณ์ที่ยากลำบากนี้ การแจกวัตถุดิบ ผู้มากราบนมัสการที่วัด เป็นการเสริมแรง สร้างขวัญกำลังใจ การจัดสวดมนต์ออนไลน์ ผ่าน Facebook Live หรือ ไลน์ หรือการสื่อสาร ข้อคิด คำคม เป็นธรรมะให้กำลังใจใน สถานการณ์ไม่ปกตินี้ การจัดธรรมบรรยายออนไลน์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่ง ปัจจุบัน ทั้งหมดเป็นการเสริมสร้างกำลังใจ และกำลังความคิดให้กับชาวพุทธภายใต้ สถานการณ์โควิด 19 ซึ่งเป็นบทบาททางด้านจิตวิญญาณ การสร้างขวัญกำลังใจ ตามหลัก คิดในเรื่องของธรรมทานในพระพุทธศาสนา

สรุป

จากภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทต่อสังคมและชุมชนใน ภาพกว้าง โดยเฉพาะบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่เน้นให้การช่วยเหลือสังคมใน รูปแบบของวัตถุดิบ การจัดโรงทาน ให้สิ่งของยังชีพ ให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น และให้ มีชีวิตที่ก้าวเดินไปข้างหน้า ทั้งอาหารปรุงสุก เครื่องยังชีพ เงินยังชีพ และสิ่งใช้ที่จำเป็น สำหรับการยังชีพ (ระยะต้น) การช่วยเหลือหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษาด้วยเป็นสถาน ที่ตั้งต้นเพื่อการดูแลคนหมู่มาก เช่น โรงพยาบาล สถานตำรวจ สถาบันการศึกษา รวมทั้ง ยุทธศาสตร์เชิงอนาคต มีการเข้าไปส่งเสริมอาชีพ ปลุกฝึกสวนครัว ด้านภัยโควิด เป็น กิจกรรมโครงการที่มุ่งส่งเสริมการผลิตอาหารเพื่อการยังชีพหากสถานการณ์ยังไม่คลี่คลาย การส่งเสริมทางด้านจิตวิญญาณ (ธรรมทาน) เป็นขวัญกำลังใจ ปรับตัว ต่อสู้กับภาวะความ ทุกข์ยากที่เกิดขึ้นอยู่ได้ให้ จากบริบทที่ยกมาอาจเป็นเพียงพื้นที่หนึ่งในหลาย ๆ พื้นที่ หลาย จังหวัดของคณะสงฆ์ในประเทศไทย ที่ทำงานในบริบทที่แตกต่างกัน แต่เป็นการทำงานเพื่อ สังคม ส่วนรวมประเทศชาติเพื่อสงเคราะห์ประชาชนในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ การเขียน บทความนี้เพื่อสะท้อนว่าพระสงฆ์ยังคงทำงาน และมีบทบาทต่อสังคมในการช่วยเหลือ ชุมชน สังคม ได้แม้ในยามยาก หรือในอีกหลาย ๆ สถานการณ์ ข้อความและภาพใน บทความนี้ จึงเป็นภาพแทนคณะสงฆ์ในองค์กรรวมอีกหลายวัดทั่วประเทศ ให้เป็นภาพจำว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทต่อสังคม รวมทั้งให้เป็นแบบอย่างแก่คณะสงฆ์วัดอื่น ๆ จังหวัดและ พื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาใน การช่วยเหลือ ทำงานเพื่อสังคม ในภาพกว้าง และด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระครูบุรพาจารย์ (น้ำเพชร มหาลาโภ). (2559). บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(1), 15-29.
- พระครูพิศิษฐ์ประจันต. (2560). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2)(ฉบับพิเศษ), 439-455.
- _____. (2563). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 23-36.
- _____. (2563, 4 พฤษภาคม). เจ้าอาวาสวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม. [บทสัมภาษณ์].
- พระครูวิสุทธิพัฒนวิธาน (วิชัย อิสสรโร). (2559). บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(2), 29-40.
- พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ. (2562). บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(10), 4711-4719.
- พิเชฐ ทั้งโต และคณะ. (2561). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ : กรณีศึกษาหลวงพ่อด่าง วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม. ใน สุรพล สุธะพรหม (บรรณาธิการ). *พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดอินทาราม. (2563). เพจวัดอินทาราม. สืบค้น 10 เมษายน 2563, จาก <https://www.facebook.com/groups/724191601310093/>
- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2563). โครงการศึกษาองค์ความรู้ด้านสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 65-74.
- สืบพงษ์ ธรรมชาติและพระครูอรุณสิงหธรรม. (2558). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภัศรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสสรโร). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 2(2), 89-100.

- อนันตรา รัตนนราทร. (2563). รายงานผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): ผู้ป่วยรายแรกของประเทศไทยและนอกประเทศจีน. *วารสารสถาบันบำราศนราดูร*, 14(2), E11-E18.
- European Centre for Disease Prevention and Control. (2020). *Novel coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic*. Stockholm: ECDC.
- Hui, L. et al. (2020). Can Chinese Medicine Be Used for Prevention of Corona Virus Disease 2019 (COVID-19) ? A Review of Historical Classics. Research Evidence and Current Prevention Programs. *Chinese Journal of Integrative Medicine*.
- Jianhong, W. et al. (2020). *Now casting and forecasting the potential domestic and international spread of the 2019-nCoV outbreak originating in Wuhan, China: a modelling study*. Retrieved January 2, 2020, from <https://www.researchgate.net/publication>.
- Liu, S., & Saif, L. (2020). *Emerging Viruses without Borders: The Wuhan Coronavirus*. Retrieved January 2, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/338760577_Emerging_Viruses_without_Borders_The_Wuhan_Coronavirus.
- Said, N. (2020). Coronavirus Covid-19: Available Free Literature Provided by Various Companies. *Journals and Organizations around the World Journal Ongoing Chemical Research*, 5(1), 7-13.
- Shao, P. (2020). *Impact of city and residential unit lockdowns on prevention and control of COVID-19*. Retrieved January 2, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/340000607_Impact_of_city_and_residential_unit_lockdowns_on_prevention_and_control_of_COVID-19
- Shi et al. (2020). Preliminary estimation of the basic reproduction number of novel coronavirus (2019-nCoV) in China, from 2019 to 2020: A data-driven analysis in the early phase of the outbreak. *International Journal of Infectious Diseases*, 92.
- Shulin et al. (2020). Single-Virus Tracking: From Imaging Methodologies to Virological Applications. *Chemical Reviews*, 120(3).

Tian et al. (2020). *A Mathematical model for simulating the phase-based transmissibility of a novel coronavirus*. Retrieved January 2, 2020, from <https://www.researchgate.net/publication/339568707>.